

THE LITERARY EDUCATION AND E-LEARNING

Assoc. prof. (Lina) Galina Lecheva, PhD

Department of Philological and Natural Science

“Angel Kanchev” Ruse University - Silistra Branch

Phone: +359 88 540 0647

E-mail: glicheva@uni-ruse.bg

***Abstract:** E-learning, which differs significantly from traditional classroom education, has become a widely acceptable and commonly used means for education nowadays (in any types of educational organizations). This paper will focus on e-literature as it is used in and for the e-learning process; e-literature is not exclusively used in e-learning process as it is also used to complement traditional literature (e.g., hard copy book) in the traditional education process. A great proportion of literature on e-literature mainly deals with issues about its preparation, content, and dissemination. However, an often-neglected view is the readiness of e-learning participants to use e-literature. As such, the current paper seeks to provide an insight into the issues related to participants' readiness to use e-literature in e-learning process. To this end, the main objective of this paper is to specify and provide an insight into participant's readiness to use e-literature in e-learning process. For the purpose of our paper we did a survey among undergraduate students involved in web-supported e-learning process (sample from Slovenia) and undergraduate students involved in fully-online e-learning process (sample from Romania). The paper also lays an important ground work for future research of participant's attitudes towards using e-literature in the frame of e-learning.*

***Keywords:** E-Learning, IT technologies, literature, Education*

*Защо? Защо? Не си задавай мъка -
въпросите развалят рахатлъка.
Въпросите в душа отварят рана,
а отговорЪТ - само морска пяна.*

Теодор Фонтане

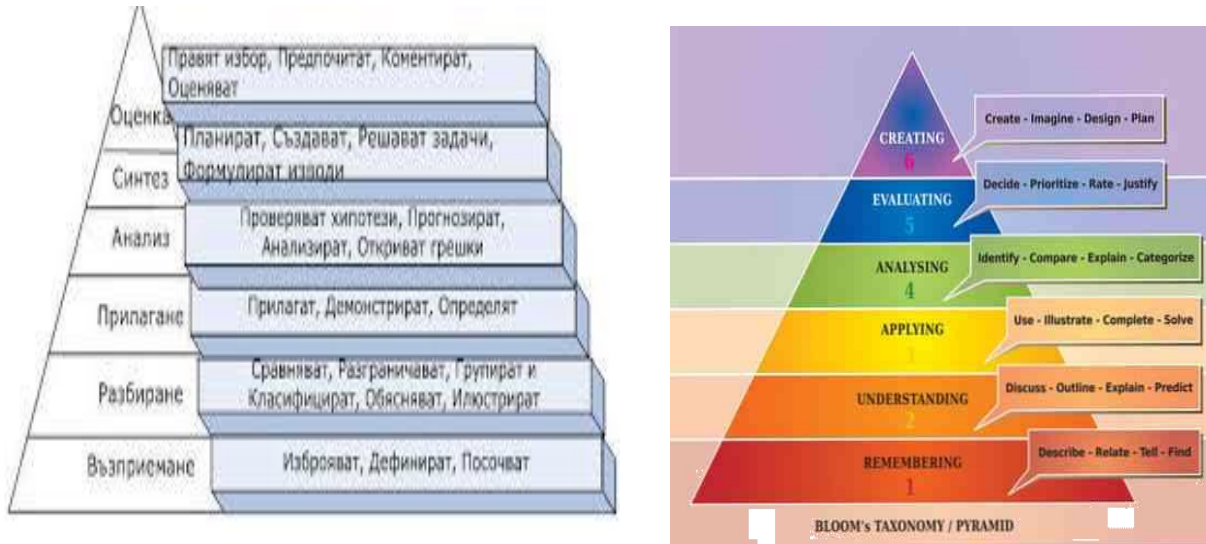
ВЪВЕДЕНИЕ

Литературното образование (според Държавните образователни стандарти/изисквания) трябва да гради у подрастващите граждански компетенции - формиране на знания, умения и ценности в полето на гражданствеността. Това трябва да се случи чрез развиване на разбиращото четене (обучаваните да са функционално грамотни), водещо до самостоятелно интерпретиране на художествен текст, което от своя страна трябва да положи основите на аргументативното писане и говорене, защото учениците „бавно и полека“ са се научили да мислят критически, работейки в екип при изпълнение на литературен проект. Разбира се това може да стане само с използване на конструктивисткия дизайн на учене и прилежащите му активни методи на обучение и принципът за образователно взаимодействие, осмисляно като школки корелат на гражданското взаимодействие в извънучилищната социална действителност.

В дигиталната епоха, в която живеем, Z-поколениято, което населява училищата и университетите, използва разнообразни електронни ресурси. Литературното образование е облагодетелствано от разпространението на аудиокниги, понякога „визуализирани“ със съпровождащо ги клипче; повече от десетилетие учителите по Български език и литература препоръчват на учениците/прожектират в час екранизация на включен в учебното съдържание епически текст; като резултат от работата по различни образователни проекти се появили платформи от типа на „Уча се – уроците на разбираем и интересен език“ (<https://ucha.se>). В началото на карантината заради COVID-19 и българската учителска гилдия, и университетските преподаватели преминаха на „обучение от разстояние“ – синхронно и асинхронно. Настоящият текст се опитва да сподели опит за реализиране на литературното образование по електронен път, реализирано от автора във Филиала на Русенския университет в гр. Силистра.

ИЗЛОЖЕНИЕ

Структурата на уроците в новите учебници, по новите учебни програми по Български език и Литература следва **таксономията на Б. Блум** (Benjamin Bloom⁵⁵) - **ЙЕРАРХИЯ НА КОГНИТИВНИТЕ УМЕНИЯ**, в която по високите нива на мислене включват всички познавателни умения от по-долните нива (фигура 1.).

Фигура 1.

Възприемане/знание в таксономията на Блум означава запомняне и възпроизвеждане на учебния материал – от конкретни факти до цялостни теории; възпроизвеждат се термини, конкретни факти, методи и процедури, основни понятия, правила и процедури.

Разбиране означава възможност за: преобразуване на учебния материал от една форма в друга; интерпретация на учебния материал; прогнози за развитие на явления и събития.

Прилагане означава умение за използване на учебния материал в конкретни условия и нови ситуации; прилагане на правила, методи, понятия, закони, принципи, теории в нови ситуации; демонстриране на правилно прилагане на методи и процедури.

Анализ означава умение за декомпозиция на учебния материал на отделни елементи, така че структурата му да бъде ясно формулирана; извличане на части от цялото и определяне на взаимовръзките между тях, като на тази база: се откриват грешки и пропуски в логиката на разсъждения, откриват се различия между фактите и и следствията; оценява се значимостта на данните.

Синтез означава умение за комбиниране на елементите така, че да се получи цяло, което е по-ефективно и оптимизирано. Съответстващите учебни резултати предполагат дейност с творчески характер за създаване на нови схеми и структури, включващи използване на знания от различни области при решаване на проблеми и/или създаване на авторски продукти.

Оценката в таксономията на Блум означава умение за оценяване на материали (твърдения, художествени произведения, изследователски данни). Оценката се базира на ясни критерии и съответствие на изводите с наличните данни.

През 1999 г. Андерсон и Красвол публикуват обновена версия на таксономията на Блум. В нея е направен опит да се поправят някои грешки на първоначалната таксономия.

Уточнената таксономия на Блум прави разлика между знанията за това КАКВО е съдържанието на мисленето и КАК се мисли при решаване на проблеми. КАКВО определя категориите на измереното знание (фактическо, концептуално, процедурно и метакогнитивно. КАК следи когнитивните процеси. (фиг. 2.).

⁵⁵ Benjamin Bloom. https://en.wikipedia.org/wiki/Benjamin_Bloom

Фигура 2.

Всяко от нивата на знание може да взаимодейства с всяко ниво на когнитивния процес, така че обучаемите да могат да помнят фактическо или процедурно знание, да разбират концептуално или метакогнитивно знание или да анализират метакогнитивно или фактическо знание.

Дизайнът на традиционния урок по Литература следва тристепенния модел за учене и преподаване (фиг. 3.) Традиционната образователна практика е основана на предпоставката, че знанието е нещо, което може да бъде пре(по)дадено непосредствено от учителя на учениците. Пасивната, ориентираната към четенето и писането педагогика с традиционно съдържание и организация се приема като норма. На теория се поощрява „участващото” и диалогово (интерактивно), съсредоточено върху ученика и резултата обучение, но тези практики не се срещат често в действителността.

Фигура 2.

Конструктивизмът се отличава от традиционната представа, че знанието съществува

независимо от индивида, че човекът е *tabula rasa*. Конструктивизмът е образователна философия, основана на предпоставката, че **ЧОВЕК АКТИВНО КОНСТРУИРА СВОЕ СОБСТВЕНО РАЗБИРАНЕ ИЛИ ЗНАНИЕ ЧРЕЗ ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ НА ТОВА, КОЕТО ВЕЧЕ ЗНАЕ И В КОЕТО ВЯРВА, И ИДЕИ, СЪБИТИЯ И ДЕЙНОСТИ, С КОИТО ВЛИЗА В КОНТАКТ. На базата на неговия опит** той изгражда собствено разбиране за света, в който живее – избира и преобразува информация, строи хипотези и взема решения, основавайки се на когнитивни структури, които осигуряват значение и организация на опита. Ученето е процес на приспособяване на нашите ментални модели към новия опит.

Основавайки се на философията на конструктивизма, **дизайнът на електронния урок по Литература** трябва да се основава на **УНИВЕРСАЛНИЯ ДИЗАЙН ЗА ОБУЧЕНИЕ** (Universal Design for Learning – UDL/УДО), защото главна насока в изследванията на CAST⁵⁶ (Center for Applied Special Technology) са различните начини за **ИЗПОЛЗВАНЕ НА КОМПЮТЪРНИ ТЕХНОЛОГИИ** за осигуряване на по-добър образователен опит у учениците.

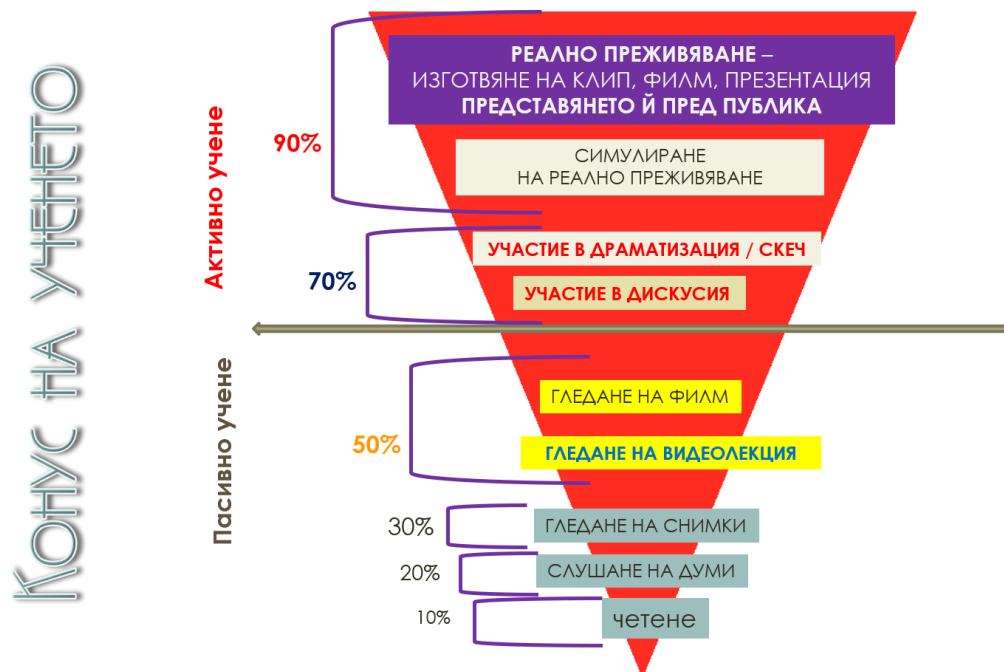
Той от своя страна се гради на **3 основни принципа**:

АНГАЖИРАНост – при планирането на учебните дейности да се мисли за активизиране на афективни невронни мрежи, свързани с афекта и емоциите, защото афект и познание си взаимодействат, а емоцията способства адаптацията на ума към процеса на учене;

РЕПРЕЗЕНТАЦИЯ – разпознаване на входяща сензорна информация в задната част на мозъка – как се анализира това, което се вижда и чува, помирихва, вкусва и докосва, как се интерпретира и категоризира получената информация (всеки знак или набор от символи: външни – езикови и/или картинни; вътрешни – символни и/или образни);

ДЕЙСТВИЕ и ИЗРАЗЯВАНЕ – в контекста на невронауките този принцип се свързва с функционирането на невронни мрежи, които контролират рутинни действия и генерират активни стратегии за решаване на проблеми и задачи. В психологически план принципът откроява необходимостта при планиране на урока да се отчитат нагласите на учениците да бъдат активни в синхрон с индивидуалните различия в начините, чрез които те се ориентират в образователната среда и изразяват това, което знаят.

В **електронна среда** Универсалният дизайн за обучение е приложим чрез находчиво комбиниране на таксономията на Б. Блум с разнообразието от методи за активно учене (фиг. 4.)

Фигура 3

⁵⁶ <https://www.cast.org>

В конструктивисткия дизайн на учене учителят/преподавателят се съсредоточава върху **връзката между фактите и създаването на ново разбиране**. Той не е само източник на знания, а е ръководител, стимулатор и съизследовател. Помага за формулирането на свои собствени идеи, мнения и изводи у учениците/студентите.

При този подход **ПОЧТИ НЯМА „ПРАВИЛНИ ОТГОВОРИ“ И ЕДИНСТВЕНИ ИНТЕРПРЕТАЦИИ**. Учебните дейности се характеризират с активно ангажиране, изследователска работа, решения на проблеми и сътрудничество с другите. Учениците се поощряват да анализират, интерпретират и предсказват информацията. **Задават се основно открити въпроси и се води дискусия**. Отхвърлят се количествената оценка и стандартното тестиране. Вместо това **оценката става част от процеса на обучение, така че учениците да могат активно да се самооценяват**. Стремежът е да се подпомага както индивидуалната, така и колективната работа. Търсят се гаранции, че всеки ученик ще е отговорен за собствените си действия.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Синхронното дистанционно обучение би трябвало да отхвърли **лекцията като образователна стратегия**⁵⁷, без значение колко атрактивни технологии са използвани за нейната подготовка.

В **електронна среда**⁵⁸ **урокът по Литература** трябва да разчита на **активни форми на учене**, чрез които да се ражда ново, **СОБСТВЕНО** разбиране на проблема, който си дискутира. Разбиране, пречупено през личния житейски опит на всеки от участниците в **ОБРАЗОВАТЕЛНИЯ** процес.

За тази цел **образовашите** се трябва да разполагат с широкоспектърна и стабилна **ИНТЕРНЕТ** връзка, **ЗА ДА МОГАТ ДА СЕ ВИЖДАТ!** Да знаят какво прави Другият! Така **важното СЪТРУДНИЧЕСТВО** във философията на конструктивизма е обречено при проблеми с интернет връзката в рамките на един синхронен електронен урок!

REFERENCES

(Lina) Galina Lecheva (2020) Digital transformation of education in the quarantine conditions. KNOWLEDGE – International Journal. Vol. 39.1. April 2020. (**Оригинално заглавие:** Лечева, (Лина) Галина. Цифрова трансформация образование в карантинных условиях. KNOWLEDGE – International Journal. Vol. 39.1. April 2020).

(Lina) Galina Lecheva (2020) The journey in the literal – tour of Bulgarian education. KNOWLEDGE – International Journal. Vol.40.2. June 2020. (**Оригинално заглавие:** Пътуването в litera – турата на българското образование. KNOWLEDGE – International Journal. Vol.40.2. June 2020).

Damyanova, A. Hermeneutics, deconstruction, constructivism in literature education in high school. Sofia: IM "St. Cl. Ohrid ") (2012). (**Оригинално заглавие:** Дамянова, А. Херменевтика, деконструкция, конструктивизъм в образованието по литература в средното училище. София: УИ „Св. Кл. Охридски“)

Gospodinov, B, R. Peicheva-Forsyth. (2018). Problems of pedagogical education of teachers. (**Оригинално заглавие:** Господинов, Б. Р. Пейчева-Форсайт. Проблеми на педагогическото образование на учителите. Списание на Софийския университет за образователни изследвания, 2018/1).

Grudeva, E.V. Discourse and communication. Monograph, Novosibirsk). (2015). (**Оригинално заглавие:** Грудева, Е.В. Дискурс и комуникация. Монография, Новосибирск).

Radev, Pl. (1997). Lesson theory and technology. Plovdiv. (**Оригинално заглавие:** Радев, Пл. Теория и технология на урока. Пловдив.)

⁵⁷ Лечева, Г. Старобългарската писмена култура.

Виж: <https://www.youtube.com/watch?v=e-80VVVsATHE&t=1s>

⁵⁸ Лечева, Г. Накратко за Шекспир. Виж: <https://www.youtube.com/watch?v=JfGP1M9hD0g&t=2s>

Radev, R. (2015). Technology of methods in teaching literature. Varna. Slavena. (*Оригинално заглавие*: Радев, Р. Технология на методите в обучението по литература. Варна. Славена.)

Rasheva-Merdjanova, П. Ognyanova. (2020). Professional pedagogy - in historical traditions and global perspectives. (*Оригинално заглавие*: Рашева-Мерджанова, Ил. Огнянова. Професионална педагогика – в исторически традиции и глобални перспективи. УИ „Св.св. Кирил и Методий“)

Teneva, T. (2005). The Literature Lesson. UI "Bishop Konstantin Preslavski". Shumen (*Оригинално заглавие*: Тенева, Т. Урокът по литература. УИ „Епископ Константин Преславски“. Шумен).

Todorina, D. (2010) Creating an interactive educational environment (theoretical and applied aspects). "Interactive methods in modern education", IM "N. Rilski". Blagoevgrad (*Оригинално заглавие*: Тодорина, Д. Създаване на интерактивна образователна среда (теоретични и приложни аспекти). “Интерактивните методи в съвременното образование“, УИ „Н.Рилски“. Благоевград.)

Verbitsky, A.A. Competence approach and theory of contextual learning. Moscow. (2004). (*Оригинално заглавие*: Вербицкий, А. А. Компетентностный подход и теория контекстного обучения. Москва).